

Dr. HRVOJE TURK, izvanredni profesor
Fakultet za turistički i hotelski menadžment,
Sveučilište u Rijeci, Hrvatska
*Faculty of Tourism and Hospitality Management,
University of Rijeka, Croatia*

UDK 911.3:338.48(497.5)

Primljeno: 20.12.1999.

Izvorni znanstveni rad

UPRAVLJANJE TURISTIČKIM RESURSIMA NA PRIMJERU RAZVOJA TURIZMA U PUNTARSKOJ DRAGI NA OTOKU KRKU

Puntarska draga pripada istaknutim elementima razvedenosti na otoku Krku. To je relativno dobro zatvoren zaljev, koji je u prošlosti bio krška uvala naknadno potopljena morem. To je prostor koji ima povoljne prirodne i bogate antropogene turističke resurse. Među njima treba spomenuti starohrvatsku crkvicu sv. Dunata i franjevački samostan i crkvu na otočiću Košljun.

Turistički razvoj Puntarske drage započeo je u drugoj polovici 19. stoljeća dolaženjem pojedinaca i organiziranih grupa izletnika koji su posjećivali franjevački samostan i crkvu na otočiću Košljun. Zbog toga je biskup još 1876. godine zatražio od franjevaca da vode popis stranaca koji ovamo dolaze. U naselju Punat se krajem 19. i početkom 20. stoljeća otvaraju ugostiteljski objekti, osnovano je i Kupališno društvo, a 1912. godine izgrađeno je prvo manje privatno kupalište. U razdoblju između dva svjetska rata otvaraju se pansioni i hoteli, izgrađeno je novo veliko kupalište, izvršena su pošumljavanja i nasipavanja obalne zone i dr. Nakon 1945. godine puntarski turizam karakteriziraju dječja i radnička odmarališta, novoizgrađeni kampovi i hoteli, te marina koja je postala najveća na Jadranu. U razvoju turizma i upravljanju turističkim resursima najvažniju su ulogu imala društva koja su formirana u određenim etapama razvoja turizma u Puntarskoj dragi. Najvidljivija posljedica suvremene turističke valorizacije Punta je novoizgrađeno naselje južno od stare puntarske jezgre, gdje većinu objekata čine kuće za odmor. Njih u puntarskoj općini ima oko 1000, čiji su vlasnici pretežno iz Zagreba i Rijeke.

Ključne riječi: turistički resursi, otok Krk, Punat, Puntarska draga, turističke etape, transformacija.

Puntarska draga nalazi se na otoku Krku. Krk pripada kvarnerskim otocima i ima povoljan prometnogeografski položaj. Naime, prema Kvarneru odnosno Jadranu slijevaju se vrlo značajni prometni pravci iz europske unutrašnjosti. Jedan dolazi sa sjevera preko Postojnskih vrata, a drugi sa sjeveroistoka iz Panonske nizine. Tim cestovnim i željezničkim putevima u prostor Sjevernog hrvatskog primorja, pa tako i Kvarnera dolazi najveći broj turista.

Važno je istaknuti da otok Krk ima središnji položaj u kvarnerskom kraju. Takav geografski položaj ostvaren je nakon II. svjetskog rata, kad je došlo do

sjedinjenja Istre, te otoka Cresa i Lošinja s Hrvatskom. Treba reći da je u prošlosti otok Krk imao pretežno granični položaj.

Središnji položaj otoka Krka u Kvarneru donio mu je i nove funkcije. Naime, 1980. godine izgrađen je most koji je povezoao otok s kopnom. Na taj je način otok Krk postao praktički poluotokom i dobio mogućnost da se razvija u središnju turističku distribucijsku točku kvarnerskog kraja. Tu funkciju trebala je povećati zračna luka "Rijeka" izgrađena 1970. godine blizu Omišlja na otoku Krku. Na žalost očekivanja se nisu ostvarila, jer je došlo do opadanja broja putnika i tereta na tom aerodromu koji samo "životari".

Turističkoj distribucijskoj funkciji otoka Krka danas pridonosi sezonska trajektna veza s otokom Rabom na liniji od Baške do Lopara, te cjelogodišnja trajektna veza između otoka Krka i Cresa uspostavljena 1989. godine. Trajekt povezuje uvalu Valbiska na Krku s naseljem Merag na Cresu. Time su južni dijelovi otoka Cresa i otok Lošinj dobili najpovoljniju vezu s Rijekom kao regionalnim središtem.

Otok Krk ima približno oblik trokuta i karakteriziraju ga tri obalne fasade. Puntarska draga najistaknutiji je element razvedenosti na jugozapadnoj obalnoj fasadi otoka Krka. Ta se obala proteže na dužini od 60-tak km, a Puntarska draga dijeli ovu obalnu fasadu na višu jugoistočnu i nižu blažu sjeverozapadnu.¹ Jugoistočni dio je strmiji i obala slična klifovima s izraženom abrazijom, te vegetacijski ogoljelija i nešto razvedenija. Na ovoj obali nalazi se naselje Stara Baška. Sjeverozapadna obala pruža se od Puntarske drage do Glavotoka. Pretežno je niska i stjenovita, ali vegetacijski bogatija. Pristupačnija je i naseljenija, posebice u zoni Krčkog zaljeva i Puntarske drage. I prometno je važnija, jer je ovdje izgrađena trajektna luka Valbiska. Puntarska draga je i granica između niskog i visokog dijela otoka. Istočna se obala Puntarske drage reljefno izdiže prema najvišim vrhovima otoka Krka, dok zapadna obala preko poluotoka Prnibe prelazi u niski Krk.

Puntarska draga je zatvoren zaljev oblikovan u vapnencima i djelomice dolomitima. To je po postanku krška uvala ili ponikva većih dimenzija koja je nakon pleistocena potopljena morem. Najveća dubina mora je oko 11 m.² Draga komunicira s morem na lokaciji Buka (bocca = usta) gdje širina iznosi stotinjak metara, dok je dubina samo 3,15 m. Pred I. svjetski rat produbljen je prolaz Buka, kako bi manji parobrodi mogli dolaziti do Punta. Puntarska draga u pravcu sjever-jug duga je 3 100 m, a široka oko 1 800 m. Stvarna dužina obale Drage iznosi 8 100 m, a zračna 4 000 m. Nešto je razvedenija zapadna obala Drage u odnosu na istočnu obalu gdje se nalazi naselje Punat. Istočna je obala pretežno antropogena. U Puntarskoj dragi postoji otočić Košljun površine 6,85 ha i najveće visine 6 m. Na otočiću se nalazi poznati franjevački samostan sa crkvom Navještenja Blažene Djevice Marije.

¹ Osrečki, B. (1992.) Reljef crkveničko-novovinodolskog primorja i otoka Krka i njegov utjecaj na razvoj turizma. Magistarska radnja, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb.

² Postoji legenda da je Puntarska draga prije bila polje koje je pripadalo dvojici braće, od kojih je jedan bio slijep. Pri podjeli uroda slijepi brat je bio prevaren, pa je na njegovo zazivanje more provalilo i potopilo polje i stvorilo Dragu.

TURISTIČKI RESURSI

Prirodnogeografske elemente pogodne za turističku valorizaciju zovemo prirodnim turističkim resursima, a one stvorene radom ljudi antropogenim. U Puntarskoj dragi prirodni resursi su niske i razvedene obale do kojih je lak pristup. Uglavnom su to kamenite obale, iako na istočnoj obali Drage ima nešto pješčanošljunkovitih žala. Ta su žala nastala od materijala koji je spiranjem akumuliran iz višeg zaleda. Treba međutim kazati da su na ovoj obali Drage izvršena značajna nasipavanja, čime je povećana površina kopna. Ta je obala izmijenjena radom ljudi i uglavnom više nije prirodna. Elementi submediteranske klime u Puntarskoj dragi također su značajan turistički resurs. Prosječne temperature u dva ljetna mjeseca su iznad 23 °C, što rezultira i toplim morem. Za kupanje je u načelu toplija zapadna strana Drage uz poluotok Prnibu za koju obalu Puntari kažu "tamo doli". Na istočnoj ili "gorinjoj strani" Drage na nekim mjestima javljaju se vrulje ili vrućice, gdje su se uređivala mjesta za ispiranje rublja tzv. krušije, pa je na nekim mjestima more nešto hladnije.³

Južna ekspozicija Puntarske drage rezultira visokom insolacijom, a relativno uski prolaz Buka iz Drage prema otvorenom moru daje relativnu sigurnost zaljevu od velikih vjetrova i valova. Doduše bura u zimskom periodu zna biti jako neugodan vjetar, pa se čak i more uz obalu zaledilo 1929. i 1940. godine. Ima i posolice. Valovi juga podignu nivo vode u Dragi, ali je snaga bure i juga ovdje ipak manja nego u mjestu Krk. Ponekad se, posebice u ljeti javljaju i nevremena, koje narod zove nevere.

Puntarska draga je okružena vegetacijskim pokrovom koji bitno pridonosi ljepoti obalnog pejzaža. Na poluotoku Prniba ima dosta umjetnih nasada crnogorice, dok je otočić Košljun zbog bogatstva crnike (*Quercus ilex*) i drugih vrsta proglašen 1969. godine specijalnim rezervatom šumske vegetacije. Zaleđe Punta prema istoku je jedna padina koja se uspinje do Velog vrha (541 m). Ta se padina sa velovrškog hrpta spušta prema ravni Krase, a onda strmijim odsjekom pada prema Dragi i završava predgorskom stepenicom na kojoj se amfiteatralno razvilo naselje Punat. Padina u zaleđu Punta ima zonalni raspored vegetacije. Naime, iznad naselja najprije se javlja zona maslina i smokava antropogenog podrijetla koja prelazi u drmane. Drmuni su šumske parcele omeđene suhozidinama, gdje se sjekla šuma i provodila šumska ispaša.⁴ Na šumsku drmunsku zonu nastavljaju se vinogradi nastali krčenjem šume pa su ovdje nastale tzv. vinogradarske particije. Vinogradi su dobrim dijelom napušteni i ne obrađuju se. Najviši dio padine su tzv. komunade. To su travnjačkopašnjački prostori koji su služili za ispašu ovaca.⁵ Na ovoj su padini Puntari obnovili i uredili stočarske staze koje danas turisti koriste prilikom uspona na visoki južni dio otoka. Vegetacijska zelena kulisa u zaleđu Punta značajan je prirodni resurs, jer uz plavo more pridonosi ljepoti krajolika u Dragi.

³ Novosel-Žic, P. (1987.) Otok Krk - od trajekta do mosta. Krk - Zagreb, str. 194

⁴ Rogić, V. 1961: Krk. Geografski glasnik, br. 23, Zagreb, str. 74

⁵ Usp. Novosel, P. 1970: Punat - primjer društvenosocijalne preobrazbe na otoku Krku. Krčki zbornik, sv. 1, Krk, str. 81-94

Od antropogenih resursa koji se nalaze u i oko Puntarske drage najznačajniji je franjevački samostan sa crkvom Navještenja Blažene Djevice Marije na otočiću Košljun. Franjevci su na Košljun došli 1447. godine da bi u 16. stoljeću na temeljima stare crkve izgradili gotičku crkvu, koja je današnji izgled dobila pregradnjama u 18. stoljeću. Vjerska funkcija Košljuna seže u rani srednji vijek. Naime, ovdje su prije franjevaca bili benediktinci.

Crkva na Košljunu bogata je nizom slika među kojima se ističe poliptih Gerolima Da Santa Croce iz 16. stoljeća, te velika polukružna slika iznad oltara slikara Francesca Ughetta iz 17. stoljeća. Slike Križnog puta ekspresionistički je ostvario suvremeni hrvatski slikar Ive Dulčić.

Bogatstvo Košljuna upotpunjuje bogata knjižnica u kojoj se primjerice čuva Strabonov i Ptolomejev atlas. U arhivu samostana čuva se originalna bula pape Nikole V. iz 1447. godine upućena krčkom biskupu o dodjeljivanju Košljuna franjevačkom redu. Postoji muzej s etnografskom, arheološkom, prirodoslovnom i numizmatičkom zbirkom, dok je u obnovljenoj kapeli Sv. Bernardina formiran novi izložbeni prostor za sakralne, likovne i druge izložke. Istaknuti treba da je na Košljunu 1894. godine otvorena i prva doduše privatna hrvatska gimnazija u Istri i kvarnerskim otocima. Naznačenim sadržajima franjevački samostan na Košljunu postao je jedan od najznačajnijih kulturnopovijesnih točaka u Sjevernom hrvatskom primorju i mjesto koga godišnje posjećuje nekoliko desetina tisuća posjetitelja.⁶

Kao vrijedan sakralni i kulturni spomenik poznata je još ranohrvatska crkvice Sv. Dunata podno sela Kornić uz sjevernu obalu Puntarske drage. Crkvice je izgrađena u obliku trolista i datira vjerojatno iz 11. ili 12. stoljeća. U samom Puntu nalazi se župna crkva Sv. Trojice iz 18. stoljeća, kao i neke kapelice. U naselju je očuvan i objekt u kojem se iz maslina tiještilo ulje, tzv. toš. To je vrijedan etnografski spomenik ranijeg načina života i gospodarenja. U jednom od prijašnjih toševa uređena je galerija slika.

Stari dio naselja Punat ima izgled zbijenog naselja, pa su ovdje zanimljivi primorski tipovi kuća s pristupnim kamenitim stepenicama i balaturama (terasama), ispod kojih su prikladne.

Razne priredbe koje se organiziraju pretežno tijekom turističke sezone također se mogu ubrojiti u turističke resurse. To su koncerti i glazbene priredbe koje se održavaju na Košljunu ili u Puntu, zatim razne izložbe, dok je u novije vrijeme poznata međunarodna regata krstaša pod imenom "Croatia cup" i "Austria cup". Radi produženja turističke sezone s turistima se organizira berba i prerada maslina, te primjena ulja u jelu i kozmetici. U kolovozu Puntari organiziraju ribarski dan i međunarodnu izložbu pasa. Svojevremeno su održavane tzv. "puntarske noći" (zadnja je bila 1974. godine) koje su između dva rata bile poznate kao "venecijanske noći". Naime u tim noćima organiziran je defile brodova, brodića i čamaca, koji su osvijetljeni plovili Puntarskom dragom.

⁶ Tako je primjerice 1971. godine na Košljunu, a prema samostanskim podacima bilo 15 100 posjetilaca, u 1980. godini 34 300, u 1990. godini 90 280, a u 1994. godini 46 500.

POČECI TURISTIČKOG RAZVOJA

Puntarska draga pripada među najstarije i najvažnije lokalitete izletništva na otoku Krku. Glavni razlog tome je postojanje franjevačkog samostana na otočiću Košljunu. On je svojim kulturnopovijesnim sadržajima i vjerskom funkcijom privlačio kako domaće tako i strane posjetitelje na ovaj dio otoka. Poznato je da su u 19. stoljeću samostan i crkvu na Košljunu posjetili i razgledali pojedini uglednici kao primjerice austrijski nadvojvoda Josip (1826.), nadvojvoda Stjepan i nadvojvotkinja Dorotea (1856.), nadvojvoda i car Meksika Maksimilijan (1858.), princ nasljednik Rudolf sa suprugom Štefanimom 1885. godine i dr. Da je Košljun rano postao zanimljiv dokazuje i dopis Biskupskog ordinarijata u Krku upućen franjevačkom samostanu na Košljunu. U dopisu od 31. siječnja 1876. godine traži se od franjevac da vode popis stranaca koji posjećuju samostan.⁷ Iz navedenog se može zaključiti da se izletništvo u Puntarskoj dragi javlja relativno rano, a to potvrđuju i neki samostanski spisi iz druge polovice 19. stoljeća koji navode kako organizirane grupe stranaca dolaze ovamo iz Trsta, Rijeke i Opatije. Iz izloženog je vidljivo da su franjevci bili među prvim pri upravljanju antropogenim i prirodnim resursima na otočiću Košljun u Puntarskoj dragi.

Najvjerojatnije su dolasci stranaca bili i najvažniji razlog otvaranja gostionica ili oštarija u Puntu krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Tako je primjerice 1891. godine Maračić Katušić otvorio gostionicu na Maloj placi, a 1898. godine počela je s radom gostionica kraj crkve Sv. Roka, vlasništvo Orlića Mikušića. Početkom ovog stoljeća gostionice uz obalu otvorili su Orlić Jurišić, zatim Mare Žic Ragužinka i Ivan Franolić, dok je pansion "Kavana" počeo s radom 1912. godine i bio vlasništvo Mare Orlić. Pansion je imao 16 kreveta i 72 mjesta u restoranu - kavani.⁸ Osnivanje pansiona dokazuje da su već tada u Puntat dolazili boravišni gosti, pa se spominju oni iz Ljubljane i Zagreba. Smještaj i hranu turistima davali su i poneki žitelji Punta u svojim kućama, pa se kao takva spominje Cecilija Brusić. Brojčanih podataka o turistima i noćenjima iz tog vremena nema.

Razvoj turizma u Puntu uvjetovao je osnivanje Kupališnog društva, vjerojatno 1908. godine. Kupališno društvo u tom razdoblju preuzima upravljanje turističkim rasursima i organizaciju turističke djelatnosti u Puntu i Puntarskoj dragi. Tako je do 1912. godine dovršeno i predano na upotrebu privatno drveno kupalište na betonskim stupovima, koje je imalo 12 kabina, blagajnu i sanitarni čvor. Kupalište je izgrađeno "Va bruleh" južno od Punta.

⁷ Vidi: Brusić, I. 1994: Turizam u Puntu (s posebnim osvrtom na Turističko društvo od 1953. - 1975. godine). Krčki zbornik, sv. 29, Krk, str. 123 i Frgačić - Tomić, B. 1986: Počeci, tok i razvoj turizma na o. Krku. Krčki zbornik, sv. 15, Krk, str. 14

⁸ Vidi o tome opširnije: Brusić, I. Počeci i razvoj turizma u Puntu. Rukopis u Turističkom društvu Puntat, str. 1-53. Glavnina ove radnje objavljena je u već spomenutom Krčkom zborniku sv. 29, str. 120-137. Osim ovoga u Turističkom društvu postoji i rukopis A. Žica pod naslovom "Turizam u Puntu - izlaganje u povodu 80-obljetnice osnutka Kupališnog društva u Puntu 1908. godine", koji obuhvaća 20 stranica gusto pisanog teksta. Manji članak "Pola stoljeća u razvoju turizma" objavio je M. Franolić 1989. godine u "Krčkim novinama" broj 68, (listopad), a kod kuće čuva 2 rukopisa. Jedan govori o događajima iz prošlosti Punta na 18 stranica, a drugi je "Osvrt na razvitak Ugostiteljskog poduzeća u Puntu-o. Krk" na nekoliko stranica.

U to isto vrijeme produbljen je ulaz u Puntarsku dragu u prolazu Buka, kako bi manji parobrodi mogli dolaziti do samog Punta. Naime, tih je godina u Puntu osnovano Austrijsko-hrvatsko parobrodarsko društvo, koje je parobrodima Frankopan, Kvarner, Slavija i Dinko Vitezić održavalo linije između kopnenog priobalja i kvarnerskih otoka.⁹ To je društvo bilo važan faktor u turističkom razvoju Puntarske drage odnosno Punta u razdoblju do I. svjetskog rata. (fot. 1)

Fot.1

Brod "Dinko Vitezić" u puntarskoj luci pred I. svjetski rat. Niža zgrada je Lučka kapetanija, a iza nje je "Vila Kostarika" koju je na obali 1902. godine izgradio Frane Orlić, puntarski iseljenik iz Kostarike. Nešto kasnije (1905.) južnije od vile i blizu mora izgradio je zajedno s Antonom Žicom Solarom i drugovima paromlin i tvornicu tjestenine. Orlićev unuk Francisco Orlich kao predsjednik Kostarike posjetio je Puntat 1963. godine. (Sve fotografije u ovom radu, ako nije drukčije navedeno, vlasništvo su Zvonka Franolića iz Punta).

PROŠIRENJE TURISTIČKE PONUDE IZMEĐU DVA RATA

Svršetkom I. svjetskog rata otok Krk je dospio pod talijansku okupaciju do 1921. godine, a onda je uključen u Hrvatsku, odnosno u novostvorenu Kraljevinu SHS. Tada su općinske vlasti Punta promijenile ime naselja, a u čast tadašnjeg regenta, a poslije jugoslavenskog kralja Aleksandra Karađorđevića, pa tako u međuratnom razdoblju Puntat nosi ime Aleksandrovo.

U međuratnoj etapi na otoku Krku, pa tako i u Puntu nastavlja se turistička djelatnost. U Puntu djeluje Kupališni odbor, odnosno povjerenstvo, koje sada obavlja posao upravljanja resursima i organizira turističku aktivnost. Promidžba već tada igra

⁹ Ragužin, A. (1991): Puntat. Knj. 2, Krčki zbornik 24, Krk, str. 262-263

značajnu ulogu. Tako se u jednom poslijeratnom vodiču reklamira Punat kao klimatičko lječilište i morsko kupalište zaštićeno od vjetrova, bez prašine, te da ima tri dobro uređene restoracije koje mogu primiti do 400 gostiju.¹⁰ U međuratnom razdoblju prestale su s radom neke od gostionica, ali se otvaraju objekti viših kategorija i to uglavnom pansioni, ali i hoteli. (tab. 1)

Tablica 1. Ugostiteljski i smještajni objekti u Puntu do II. svjetskog rata

Red. broj	Objekt	Vlasnik	Godina otvaranja i prestanak rada	Broj kreveta	Broj mjesta
1.	Gostionica na Maloj placi	Maračić Katusić	1891.		
2.	Gostionica kraj crkve Sv. Roka	Orlić Mikušić	1898-1925.		
3.	Gostionica (poslije pansion "Triglav")	Franolić Ivan	1903.	22	32
4.	Gostionica "Vila"	Orlić Jurišić	1908-1914.		20-32
5.	Gostionica	Žic Mare Ragužinka	1909-1920.		20
6.	Pansion "Kavana" na Kljepini	Orlić Mare i Godencijo	1912-194?	16	72
7.	Gost. "Galovo"	Kraljić Franjo Keko	1919-1926.		20
8.	Pansion "Perivoj"	Manzini Dinko	1921-1926.	12	22
9.	Pansion "Na moru"	Žic Franjo i Katica	1922-1938.	8	22
10.	Pansion "Agata"	Orlić Jakov i Agata	1922- ?		
11.	Pansion "Vila Lucija"(hotel)	Žic Nikola Tolanić	1923-194?	24	30
12.	Gostionica "Dunat" (ljetni pansion)	Maračić Josip iz Kornića	oko 1925-1945.	10-12	oko 20
13.	Pansion "Jelisava"	Bonifačić Anton i Jelisava	1927-1943.	18	26
14.	Pansion "Kvarner" na Klančiću	Orlić Katica (Juštovi)	1928-1936.	10	22
15.	Pansion "Marijin dvorac"	Žic Dinko Dumić i Marija	1930-1941.	12	16
16.	Hotel "Frankopan"	Orlić Bare i Marija	1927-194?	26	76

Izvor: Brusić, I. rukopis

Među tadašnjim pansionima zbog reklamiranja u pojedinim turističkim vodičima, poznatiji su bili Jelisava, Kavana Orlić, Triglav, Jugoslavija i Na moru.¹¹ U jednom članku iz 1929. godine spominje se hotel, te bolje uređene restoracije, gostionice i kavane: Triglav, Kavana Orlić, Villa Marija, K Perivoju, Jugoslavija i Pension na moru. Navodi se da u hotelu i restoracijama ima 50 soba, dok privatnih

¹⁰ Cerić, V. (1923): Vodič kroz gornje Primorje od Sušaka do Obrovca. Bakar

¹¹ Vidi: Vimer, M. (1933): Ljeti i zimi u Jugoslaviji. Zagreb i Adriaverkehr 1935 - 1936. Split 1935.

soba za iznajmljivanje strancima ima 350 s 500 kreveta.¹² Objekti Kavana Orlić i Jugoslavija imale su bočališta i veće sale, gdje su održavane zabave i plesovi. Većina pansionskih objekata bila je locirana u samom naselju blizu obale ili u blizini mora izvan Punta. Tako su primjerice pansioni Jelisava i Marijin dvorac izgrađeni kraj Vile Lucije na lokaciji Pila južno od Punta na obali koja je do tada bila neizgrađena i nenaseљena. (fot. 2) Gostionica Jugoslavija otvorena je u zgradi napravljenoj sjeverno od Punta, na mjestu gdje se danas nalazi brodograđilište.

Fot. 2

Aleksandrovo na Krku

Pogled preko vinograda na prostor južno od Punta oko 1928. godine, gdje su izgrađivani novi objekti za smještaj gostiju. Prva zgrada na slici lijevo je pansion "Marijin dvorac" (u izgradnji), a idući desno sljedi hotel "Vila Lucija" i pansion "Jelisava" koji se gotovo i ne vidi, jer je zaklonjen hotelom. Više desno vide se i zgrade "Tvornice tjestenine" i "Vila Kostarika", dok je krajnja visoka zgrada desno "Hotel Frankopan".

Najznačajniji smještajni objekti u Puntu bili su hoteli Vila Lucija i Frankopan. Vila Lucija je najprije otvorena kao pansion, a proširivanjem je prerasla u hotel s 24 sobe i 44 kreveta.¹³ Izgradio ga je ugostitelj Nikola Žic Tolanić, koji je prije toga u Crikvenici posjedovao restoran. Godine 1927. ispred hotela na samoj obali mora podigao je restoran s terasom, koji je mogao primiti oko 40 gostiju. (fot. 3) Taj je restoran prestao raditi 1938. godine, dok je zgrada hotela popaljena i porušena tijekom II. svjetskog rata.

¹² Kraljić, J. (1929): Aleksandrovo na Krku. Jadranska straža br. 3, Split, str. 136

¹³ Za strance je zasad uređena samo vila i pansion Lucija s vlastitim kupalištem, no imade i nekoliko dobrih građanskih gostionica u kojima se dobije pristojan stan i opskrba./ Dobrić, V. (1925): Vodič po morskim kupalištima Gornjeg Jadrana. Izd. Saveza kupališta i ljetovališta za promet stranaca na Gornjem Jadranu, Sušak, str.59/

Fot. 3

Pogled na ugostiteljsko-turistički dio Punta na lokaciji Pila koji je izgrađivan između dva rata. U sredini slike je paviljon s restoranom i terasom iznad mora, a zgrada desno je hotel "Vila Lucija". Između hotela i paviljona vidi se dio zgrade pansiona "Jelisave". Dvokatnica desno od čamca s jedrima je Orlićeva "Vila Kostarika". Fotografija je iz 1930-tih godina.

Hotel Frankopan izgradio je Bare Orlić koji se vratio iz Amerike. Objekt je poslije proširen, pa je sredinom 1930-tih imao 14 soba.

Staro kupalište u Puntu s drvenim kabinama nalazilo se u blizini hotela Vila Lucija. (fot. 4) Nije zadovoljavalo potrebe, pa se počelo s izgradnjom novog i većeg kupališta nešto južnije od postojećeg na lokaciji Buka.¹⁴ Tu je prethodno nasipana i uređena obala i otvoreno novoizgrađeno kupalište sa 120 zidanih kabina.¹⁵ (fot. 5)

¹⁴ Ove godine gradit će se novo moderno kupalište u Puntu. Kupališni dio mjesta razvija se prema jugu, gdje će pješčana plitka obala biti uskoro pretvorena u veliku modernu plažu. (Dobrić, V. n.d. str. 59) Kompletно novo kupalište sa stotinjak zidanih kabina i betonskim sunčalištima podignuto je 1925. godine. Izgrađena su također dva mula za pristajanje barki i zbog mogućeg zatvaranja kupališta mrežom za zaštitu kupaca od morskih pasa. (Franolić, M. 1989: Pola stoljeća u razvoju turizma. Krčke novine br. 68, Krk)

¹⁵ Brusić, I. 1994: str. 125

Fot. 4

Aleksandrovo na Krku

Detalj starog drvenog kupališta u Puntu oko 1923/24. godine. Lijevo od kupališta je pansion "Vila Lucija" prije njenog proširenja u hotel. Pansion "Jelisava" još nije izgrađen, dok je zgrada krajnje lijevo "Tvornica tjestenine Orlić-Žić i dr."

Fot. 5

Veliko zidano kupalište s kabinama, sunčalištem i bazenima za rekreaciju djece izgrađeno je u Puntu 1925. godine. Lijevo od kupališnih kabina vide se zgrade pansiona "Marijin dvorac", hotela "Vila Lucija" i pansiona "Jelisava". Fotografija je snimljena početkom 1930-tih godina.

Osim ovog kupališta u Puntu, postojalo je na sjeveru Puntarske drage blizu crkvice Sv. Dunata manje kupalište sa 14 kabina i sunčalištem. Njega su 1930. godine izgradili članovi Čitaonice iz Kornića naselja udaljenog oko 800 m od mora. Blizu ovog kupališta u međuratnom razdoblju radila je gostionica (restoran) Dunat, koja je ljeti bila pansion, jer se gostima iznajmljivalo nekoliko soba na katu. (fot. 6) Uz objekt je bilo bočalište i terasa, a vlasnik je bio Josip Maračić iz Kornića.¹⁶

Fot. 6

Gostionica (restoran) Dunat radila je ljeti kao pansion. U prizemlju je bila velika sala za ručavanje i separe, te sobe za iznajmljivanje na katu. Ispred objekta nalazila se terasa i bočalište. Vlasnik gostionice bio je J. Maračić iz Kornića. (Fotografija je vlasništvo obitelji Maračić).

U jednom vodiču pred II. svjetski rat navodi se da u Puntu ima 8 objekata za smještaj gostiju (pansioni i hoteli) koji imaju 62 sobe sa 121 krevetom.¹⁷ Broj kreveta u privatnom smještaju se ne spominje, ali postoji podatak da se 34 obitelji u Puntu bavilo iznajmljivanjem soba turistima.¹⁸

Kao što se vidi turistička ponuda u Puntu poboljšana je u međuratnom razdoblju. To se ponajprije odnosi na novootvorene smještajne kapacitete, u prvom redu pansione, a poslije hotele koji su imali viši nivo ugostiteljskih usluga. U tome isključivo sudjeluju domaći ljudi. Zbog boljih uvjeta smještaja najvjerojatnije se i povećavao broj turista i noćenja u Puntu do 1929/30. godine. Prema statističkim podacima tada je u Puntat godišnje dolazilo preko tisuću gostiju, koji su ostvarivali preko 15 000 noćenja. Nakon 1930-tih godina zbog svjetske krize opao je turistički

¹⁶ Dana 3. X. 1945. godine eksplozijom municije uskladištene u podrumu uništena je gostionica i kupalište, a oštećena i crkvice Sv. Dunata. Poginulo je petnaestak ljudi, među kojima i vlasnik gostionice.

¹⁷ Popović, M.J. (1939): Vodič za turistička putovanja. Letnje izdanje, Beograd.

¹⁸ Brusić, I. 1994: n.d. str. 125.

promet. Nekoliko godina kasnije turizam se oporavlja, da bi pred II. svjetski rat ponovno došlo do pada. (tab. 2)

Tablica 2. Turistički promet u Puntu između dva rata

Godina	Turisti	Noćenja	Prosječni boravak
1924.	207	?	?
1925.	703	?	?
1926.	986	?	?
1927.	1 572	?	?
1928.	?	?	?
1929.	1 192	17 493	15
1930.	1 538	19 200	12
1931.	873	11 416	13
1932.	476	6 914	14
1933.	413	5 605	13
1934.	598	7 906	13
1935.	772	9 223	12
1936.	841	11 986	14
1937.	869	10 543	12
1938.	569	7 797	14
1939.	537	7 545	14
1940.	182	2 133	12

Izvori: Novosel-Žic, P. (1987.) Otok Krk-od trajekta do mosta. Krk-Zagreb (od 1924. do 1927. godine); "Jadranska straža" br. 2, Split 1931. (za 1929. godinu); "Naša sloga" od 10.II.1932. Sušak i "Hotelijer" br. 6, Split 1931. (za 1930. godinu); Izvještaji o radu Saveza za unapređenje turizma u Gornjem Jadranu u god. 1931, 1932, 1933, 1934, Sušak i Izvještaji o radu Turističkog saveza za Hrvatsko primorje i Gorski kotar za 1935, 1936, 1937, 1938. i 1939. godinu, Sušak; "Jugoslavenski Lloyd" od 25. I. 1941, Zagreb (za 1940. godinu).

Najviše noćenja u Puntu ostvareno je 1930. godine kada je Puntat sudjelovao u turističkom prometu otoka Krka s 12%. Taj je udio kasnije smanjen pa je primjerice 1937. godine bio 7,5% u broju turista, odnosno 6,8% u noćenjima.¹⁹ Treba napomenuti da Puntat po turističkom prometu tada zaostajao za Malinskom, Baškom, Omišljem i Krkom. Kao značajan razlog slabijoj turističkoj valorizaciji Puntata navode se lošije parobrodarske veze sa Sušakom i trajanje vožnje koje je iznosilo 5,5 sati.²⁰

Odnos domaćih i stranih turista u Puntu pokazuje *tablica 3*. Vidi se da u svim godinama osim 1929. i 1936. prevladavaju domaći gosti. U navedenom razdoblju domaći su turisti činili 54%, a strani 46%. Među domaćim turistima dosta njih dolazilo je iz Slovenije, posebice iz Ljubljane, te iz Srbije odnosno Beograda, dok su od stranaca najznačajniji bili Česi.²¹ Na goste iz Čehoslovačke otpadalo je obično više

¹⁹ Na otoku Krku bilo je 1930. godine 12 837 turista, koji su ostvarili 160 664 noćenja, dok je 1937. godine zabilježeno 11 555 gostiju i 155 253 noćenja.

²⁰ U luku Puntat tada je prosječno dolazilo desetak tisuća putnika godišnje u dolasku i povratku, dok su ostala obalna mjesta na otoku Krku imala 2 do 5 puta više putnika od Puntata. (Vidi o tome: Barbalić, F.R. 1986: Turizam na o. Krku u međuratnom razdoblju. Krčki zbornik, sv. 15, Krk, str. 97 - 118)

²¹ Brusić, I. 1994: n.d. str. 125

od polovice svih inozemnih turista, dok su nešto manji udio činili Austrijanci i Nijemci. (tab. 4) Pred II. svjetski rat smanjen je broj čehoslovačkih i austrijskih turista, a povećan je broj iz tadašnje Njemačke. Naime, u ožujku 1938. godine provedeno je pripojenje Austrije Njemačkoj (tzv. Anschluss), da bi poslije Njemačka "dobila" i Sudete od Čehoslovačke, koja je 1939. godine "nestala" kao država na karti Europe.

Tablica 3. Odnos domaćih i stranih posjetitelja u Puntu od 1929. do 1939. godine

Godina	Domaći turisti		Strani turisti		Ukupno
	Broj	%	Broj	%	
1929.	221	19	971	81	1 192
1930.	908	59	630	41	1 538
1931.	537	61	336	39	873
1932.	325	68	151	32	476
1933.	312	75	101	25	413
1934.	364	61	234	39	598
1935.	544	70	228	30	772
1936.	354	42	487	58	841
1937.	473	54	400	46	873
1938.	365	63	214	37	579
1939.	289	56	228	44	517

Izvori: Antić, V. (1957.) Turistički razvoj otoka Krka, Raba i Paga. Radovi Instituta JAZU u Zadru, Sv. III, Zagreb i Statistički godišnjaci Kraljevine Jugoslavije. Knjiga VII (1936.), VIII (1937.), IX (1938-1939.) i X (1940.), Beograd.

Tablica 4. Broj stranih turista u Puntu od 1936. do 1939. godine

Godina	Čehoslovačka		Austrija		Njemačka		Ostale zemlje	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1936.	251	51	208	43	18	4	10	2
1937.	209	52	156	39	16	4	19	5
1938.	111	52	35	16	45	21	23	11
1939.	9	4	Ukupno 204		turista ili 89 %		15	7

Izvori: Statistički godišnjaci Kraljevine Jugoslavije. Knj. VII (1936.) Beograd 1937; Knj. VIII (1937.) Beograd 1938; Knj. IX (1938-1939.) Beograd 1939.

Za gospodarski razvoj Punta, pa tako i turizam u međuratnom razdoblju bila je bitna 1929. godina. Tada je uz pomoć iseljenika izgrađena električna centrala, pa je mjesto dobilo električnu struju. Osim turizma razvijale su se i ostale gospodarske djelatnosti. Već od prije radio je mlin na jedra koji je kasnije pretvoren u tvornicu tjestenine. Između dva rata napravljena je sušara za smokve, zatim pogoni za proizvodnju leda (ledara), soda vode i bezalkoholnih pića. Iako je u Puntu bilo

nekoliko toševa za masline, proradila je moderna uljara, a otvoreno je i brodogradilište. Pomorstvo i poljoprivreda i nadalje su bile važne puntarske djelatnosti. U poljoprivredi je posebice bilo važno maslinarstvo i vinogradarstvo uz proizvodnju kvalitetnih vina. Vina su trošili turisti, a prodavana su i u gradovima na kopnu. Računa se da je godišnji financijski efekt puntarskog turizma 1930-tih godina ovog stoljeća iznosio od 0,5 (1933.) do 1,9 (1930.) milijuna dinara.²²

Godine 1940. zbog svjetskog rata došlo je do velikog pada u turističkom prometu, pa je u Puntu evidentirano samo 182 turista i 2 133 noćenja.²³

SUVREMENA TURISTIČKA ETAPA

Razdoblje nakon II. svjetskog rata može se tretirati kao suvremena etapa u turističkoj valorizaciji Puntarske drage i naselja Punat. Naime, nakon rata došlo je do promjene društvenih odnosa, pa je 1948. godine sprovedena nacionalizacija hotela i većih ugostiteljskih objekata. U Malinskoj je tada formirano ugostiteljsko poduzeće za cijeli otok, odnosno kotar Krk. Ono je tada u hotelima i privatnom smještaju raspolagalo s nešto preko 2 100 kreveta.²⁴ Sljedeće su godine međutim stvorena mjesna hotelska ili ugostiteljska poduzeća, pa tako i u Puntu. Puntarsko je poduzeće kao smještajne objekte imalo vilu Kostariku²⁵ i pansionu Jelisa i Marijin dvorac, dok je paviljon s terasom hotela Vila Lucija bio restoran. Hotel Vila Lucija bio je za vrijeme rata spaljen, a hotel Frankopan bio je neupotrebljiv.²⁶ Taj je hotel sredinom 1950-tih godina prodan organizaciji Crvenog križa iz Maribora, koja je uz hotel izgradila dva paviljona i ovdje uredila odmaralište za mladež. Danas je to Odmaralište mladih Frankopan. Hotelsko poduzeće u Puntu raspolagalo je sa samo 36 kreveta, ali je zato u omladinskim i dječjim odmaralištima u Puntu bilo 1948. godine 150 kreveta.²⁷ U tom vremenu dominira tzv. sindikalni, odnosno odmarališni turizam, dok komercijalnog turizma, koji je već bio razvijen između dva rata, praktički nema. Godine 1956. hotelsko poduzeće u Puntu integriralo se s Tvornicom tjestenine i Općom poljoprivrednom zadrugom. Iz navedenog se vidi da upravljanje turističkim resursima i o organizaciji turizma u to vrijeme vode brigu lokalna ugostiteljska poduzeća.

Promjene na bolje nastaju aktiviranjem turističkih organizacija u mjestima otoka Krka, pa je tako u Puntu 1955. godine osnovano Turističko društvo, koje je postalo nositelj upravljanja turističkim resursima, te turističke aktivnosti u ovom

²² Antić, V. (1957.) Turistički razvoj otoka Krka, Raba i Paga. Radovi Instituta JAZU u Zadru, sv. III, Zagreb, str. 388

²³ U Statističkom godišnjaku Kraljevine Jugoslavije zabilježeno je u Puntu 1940. godine 1 901 turističko noćenje. Isto tako za neke godine (npr. 1937, 1938 i 1939.) postoje manje, ali nebitne razlike u odnosu na podatke iz Izvještaja Turističkog saveza za Hrvatsko primorje i Gorski kotar, a koje smo mi u tab. 2 prezentirali.

²⁴ Frgačić - Tomić, B. 1994: Prilog proučavanju razvoja turizma na otoku Krku. Krčki zbornik, sv. 29, Krk, str. 36

²⁵ Vilu Kostariku izgradio je početkom stoljeća Frane Orlić Ladić puntarski iseljenik u Kostariku. Njegov je unuk postao kasnije predsjednikom te latinskoameričke države.

²⁶ Brusić, I. 1994: n.d. str. 128

²⁷ Vidi: Brusić, I. 1994: n.d. str. 128 i Frgačić-Tomić, B. 1994: n.d. str. 36

prostoru i urbanizacije Punta. Godine 1962. turistička društva na otoku objedinjena su u Turistički savez općine Krk.

Podaci o broju turista i ostvarenim noćenjima u Puntu vode se od 1954. godine. Do kraja tog desetljeća najveći broj turista i noćenja zabilježen je 1959. godine.²⁸ (tab.5.)

Tablica 5. Turistički promet u Puntu od 1954. do 1959. godine

Godina	Turisti		Noćenja			Pros. boravak
	Ukupno	Strani	Ukupno	Strana	% stranih	
1954.	185	2	1 961	27	1,4	11
1955.	305	9	1 227	27	2,2	4
1956.	2 852	35	35 637	912	2,6	12
1957.	2 488	44	28 131	254	0,9	11
1958.	2 582	89	38 274	1 057	2,8	15
1959.	2 862	313	39 019	3 390	8,7	13

Izvori: Izvještaj o radu Turističkog saveza 1953-55 godine za II. redovnu skupštinu, (Rijeka 1955) i Izvještaj Turističkog saveza kotara Rijeka za 1955-56. (Rijeka 1957.) i 1957-1959. godinu (Rijeka 1960.)

Važno je napomenuti da je 1959. godine otvorena i prva trajektna veza između obale i otoka i to na liniji Crikvenica - Šilo, pa je time otok Krk postao prometno pristupačniji.

RAST I NAPREDAK TURIZMA OD 1960. GODINE DO DANAS

Godine 1960. formirano je ugostiteljsko poduzeće Punat u čijem sastavu su bile vila Kostarika, restoran hotela Vila Lucija nazvan Kvarner, te vila Marijin dvorac. Smještajni kapaciteti u Puntu te su godine iznosili 944 kreveta, od čega je samo 62 ili 6,6% bilo u hotelima. (tab. 6) Kao što se vidi najviše smještajnih kapaciteta u Puntu otpadalo je na odmarališta i privatni smještaj, slično kao i na cijelom otoku. Kampova međutim tada u Puntu nije bilo. Među dječjim i omladinskim odmaralištima u Puntu u to su vrijeme djelovali Crveni križ iz Maribora, Ferijalni savez iz Zagreba i Privredna komora iz Skopja. Radnička odmarališta ovdje su imale sindikalne podružnice PTT iz Zagreba i Bjelovara i tvornica "Gavrilović" iz Petrinje. Nešto kasnije i tvornica tanina iz Siska otvorila je ovdje odmaralište za svoje radnike.

²⁸ Na cijelom otoku Krku te je godine bilo 29 762 turista, koji su realizirali 396 404 noćenja, pa je na Punat otpadalo blizu 9 % turističkog prometa otoka Krka.

Tablica 6. Smještajni kapaciteti u Puntu i na otoku Krku 1960. i 1990. godine

Vrsta smještaja	P u n a t				O t o k K r k			
	1960.		1990.		1960.		1990.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Hoteli i dependanse	62	6,6	479	7,5	840	13,3	6 173	16,5
Turistička naselja	-		-		-		1 097	2,9
Odmarališta i ljetovališta	459	48,6	1 062	16,6	3 031	47,8	2 515	6,7
Privatni smještaj	423	44,8	1 353	21,1	1 706	26,9	12 977	34,6
Kampovi	-		3 500	54,6	761	12,0	14 712	39,2
Ostalo	-		16	0,2	-		16	0,1
Sveukupno	944	100,0	6 410	100,0	6 338	100,0	37 490	100,0

Izvori: Blažević, M. i dr. Turizam otoka Krka u brojkama. Statistička saopćenja, Turizam. Zavod za statistiku ZO Rijeka, Rijeka 1985. i Statistički podaci o turizmu otoka Krka. Međuopćinski zavod za statistiku Rijeka, 1992.

Sredinom 1960-tih godina izgrađen je u Puntu veliki odmarališni kompleks tadašnje "Jugoturbine" (danas "Švarča") iz Karlovca, koja je dio kapaciteta prodala nekim drugim radnim organizacijama, čime je porastao broj korisnika odmarališta. Godine 1961. ugostiteljsko poduzeće Punat obnovilo je i adaptiralo bivši hotel Vila Lucija koji je nazvan Kvarner, pa je time dobiveno još 35 soba i 64 kreveta.²⁹ Sljedeće 1962. godine počeli su radovi na adaptaciji tvornice tjestenine, najprije u restoranski objekt koji je otvoren iste godine. Godinu dana kasnije bivša je tvornica pretvorena u hotel Park, koji je imao 37 soba i 64 kreveta.³⁰

Tadašnje Turističko društvo bilo je vrlo djelatno i iniciralo je različite aktivnosti u cilju poboljšanja infrastrukturnih sadržaja u mjestu. Tako se 1960-tih i 1970-tih godina nasipavala i proširivala obala, preuređivalo kupalište, a obavljana su i pošumljavanja, posebice u obalnim dijelovima. Naime, do tada u Puntu nije bilo mnogo zelenila i obala je pretežno bila bez vegetacije. Postojalo je nešto maslina i smokava, te murve (dud) koja je zasađena između dva svjetska rata. Godine 1961. u Puntu je izgrađen vodovod i asfaltirane su puntarske ulice i obala. Izvršena je i elektrifikacija duž cijele obale sve do kupališta, do kojeg je kasnije napravljeno betonirano šetalište.

U cilju povećanja smještajnih kapaciteta godine 1962. podignut je autokamp Pila na istoimenoj lokaciji južno od naselja. Sljedeće 1963. godine otvoren je nudistički kamp na prostoru zvanom Konobe južnije od autokampa Pila i izvan same Puntarske drage. Nazvan je Akapulka. Taj je kamp Turističko društvo 1969. godine prodalo hotelskom poduzeću u Puntu.

²⁹ Ragužin, A. 1991: Punat. Knj. 2, Krčki zbornik 24, Krk, str. 271

³⁰ Radić, M. (1986): Izgradnja objekata komercijalnog ugostiteljstva - hotelijerstva na o. Krku. Krčki zbornik, sv. 15, Krk, str.101

Nakon izgradnje kampova u Puntu je začel i nautički turizam. Tamošnje brodogradilište koje je postojalo već između dva svjetska rata u sjevernom dijelu Punta, izgradilo je nekoliko drvenih čamaca za nautičare iz Manheima u Njemačkoj.³¹ Inicijativom nautičara iz Njemačke, održavanje i čuvanje čamaca bilo je organizirano u okviru brodogradilišta. Već 1973. godine u Marini je na čuvanju bilo 150 plovniha jedinica.

Jači zamah u povećanju smještajnih kapaciteta, posebice u hotelima, bio je uvjetovan integracijom ugostiteljskog poduzeća u Puntu s OTP Brodokomerc iz Rijeke 1968. godine. Tada se adaptira i dograđuje hotel Park, čime je broj kreveta u tom hotelu povećan od 64 na 166.³² U dependansi hotela Park vili Kostarika uređena je gostionica. Uz postojeći hotel Park izgrađena je i otvorena 1970. godine nova dependansa nazvana Park II, koja je tada imala 353 kreveta.³³ Nešto kasnije kraj hotela napravljena je pivnica.

Sredinom 1980-tih godina ponovno su adaptirani hotelski kapaciteti u Puntu. Tako je u hotelu Park II uređeno 138 soba s 255 kreveta. Moderniziran je i hotel Park I gdje je dograđena recepcija i aperitiv bar, proširen restoran, a sobe su dobile centralno grijanje. I autokampovi su modernizirani, pa je tako u autokampu Konobe izgrađen novi restoran, market i sanitarni čvorovi. Taj je kamp povezan asfaltiranim odvojkom na novu cestu Punat - Stara Baška. I u samom Puntu otvoreni su neki novi objekti kao restoran Marina, zatim ugostiteljski objekt Kanajt s restoranom i prenočištem nazvan Skiper klub. U organizacijskom smislu puntarsko hotelsko poduzeće postalo je 1991. godine samostalno, a od travnja 1995. godine djeluje kao dioničko društvo Hoteli Punat d.d. Položaj Punta u Dragi i razmještaj turistički relevantnih sadržaja u naselju pokazuje *slika 1*.

Ukupni smještajni kapaciteti u Puntu dosegli su 1990. godine 6 410 kreveta-mjesta, što je 17 % od ukupnih smještajnih kapaciteta na otoku Krku. (*tab. 6*) Iz prezentirane tablice i *slike 1* vidljivo je da Punat ima veći udio kreveta u odmaralištima i mjesta u kampovima, dok je udio kreveta u hotelima i privatnom smještaju manji nego na otoku Krku. Kvantitativno se u Puntu najviše noćenja ostvaruje u kampovima (49,0%), zatim u dječjim i radničkim odmaralištima (18,1%), privatnom smještaju (17,1%), hotelima (15,0%), dok 0,8% otpada na gostionice i sl.³⁴ Korištenje smještajnih kapaciteta izraženo u danima, a po vrstama objekata na otoku Krku pokazuje da je ono najveće u hotelima, gdje je iznosilo 170 dana godišnje. U ostalim oblicima smještaja iskorištenost kapaciteta je znatno manja. Tako je u turističkim naseljima godišnje korištenje bilo 88 dana, u dječjim i omladinskim odmaralištima 72, radničkim odmaralištima 62, kampovima 58, pansionima 56 i privatnim sobama 45 dana.³⁵ Navedeni podaci za otok Krk reprezentiraju i Punat.

³¹ O brodogradilištu Punat vidi opširnije u knjizi Žgaljić, J. (1993): Brodogradilište Punat. Punat

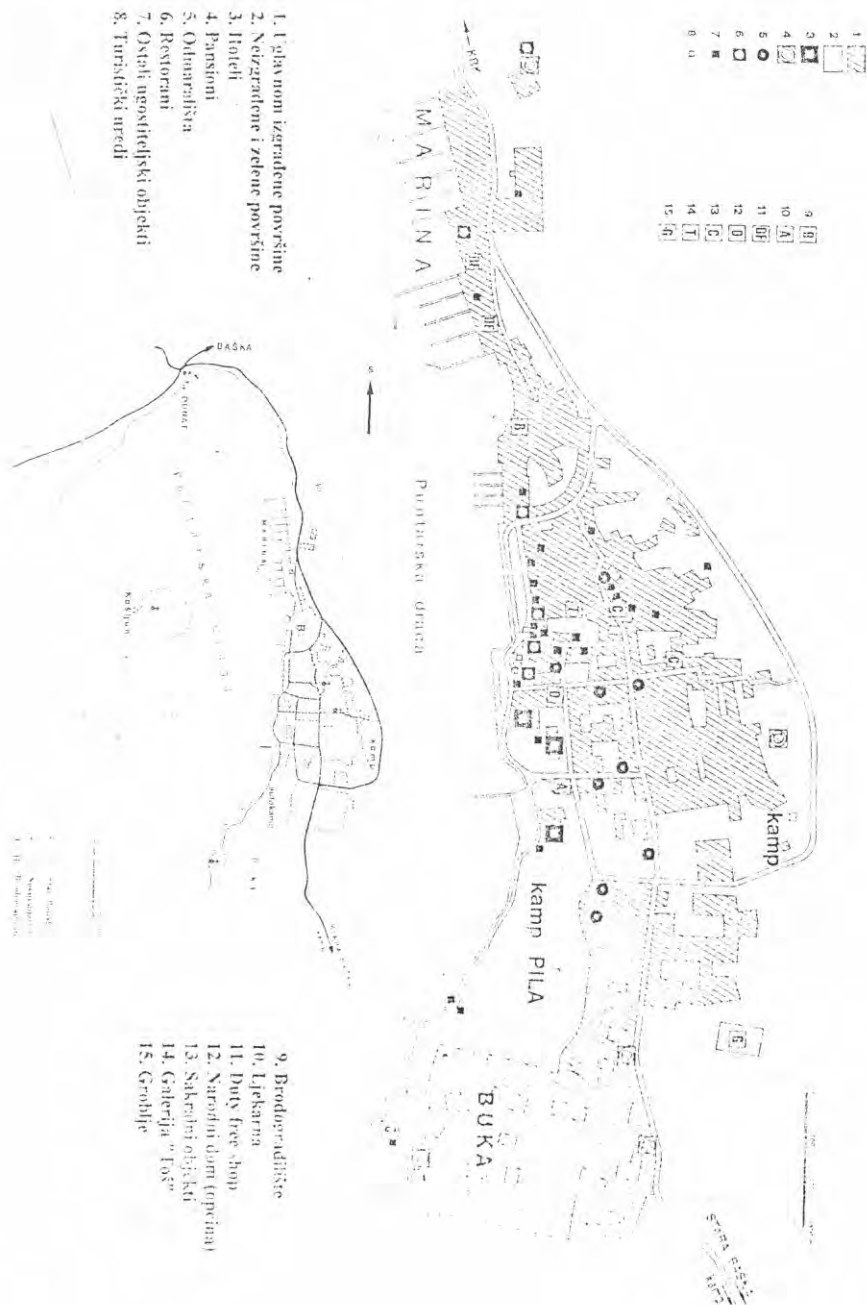
³² Ragužin, A. (1991): n.d. str. 271

³³ Radić, M. 1986: n.d. str. 104

³⁴ Kao primjer uzeta je relativno dobra turistička 1989. godina, kad je u Puntu zabilježeno 455 422 noćenja. Iste godine na otoku Krku bilo je 2 855 865 noćenja, od čega najviše u hotelima i turističkim naseljima (38,5 %), zatim u kampovima (29,8%), privatnim sobama (24,2%), u odmaralištima (7,3%), te 0,2% u ostalim oblicima smještaja.

³⁵ Vidi: Turizam u općinama Istre, Primorja i Gorskog kotara u 1990/89. Međuopćinski zavod za statistiku Rijeka.

290

Već je rečeno da se znatan dio noćenja u Puntu ostvaruje u dječjim i radničkim odmaralištima. U njima je od 1960. godine do danas povećan broj kreveta, što nije bio slučaj i u ostalim mjestima otoka. Na Krku je u spomenutom razdoblju došlo do smanjenja smještajnih kapaciteta u odmaralištima, što se vidi u *tablici 6*. Danas u puntarskim odmaralištima ima 1 062 kreveta, što je 42% krčkih odmarališnih kapaciteta. Sredinom 1990-tih godina u Puntu je registrirano 10 odmarališta, od kojih je najveće mariborskog Crvenog križa iz Slovenije (*tab. 7*). Vlasnici ostalih odmarališta su iz Hrvatske i većina ih u Puntu ima svoje zgrade. Prije je bilo više korisnika radničkih odmarališta, posebice iz Slovenije odakle u Punat tradicionalno dolazi znatan broj gostiju.

Tablica 7. Radnička i dječja odmarališta u Puntu 1994/95. godine

Red. broj	Vlasnik/korisnik	Odakle	Broj kreveta
1.	Odmaralište Crvenog križa	Maribor	450
2.	"Švarča"- društveno poduzeće	Karlovac	263
3.	Omladinski turistički centar (OTC)	Zagreb	110
4.	Dječji vrtić "Petrinčica"	Petrinja	70
5.	Hrvatska pošta i telekomunikacije (HPT)	Bjelovar	40
6.	"Velkom"	V. Gorica	20
7.	"Croatia osiguranje"	Zagreb	20
8.	Hrvatska pošta i telekomunikacije	Grad Zagreb	12
9.	"Jaska vino"	Jastrebarsko	bez podataka
10.	"Croatia osiguranje"	Karlovac	bez podataka

Izvor: Turistička zajednica općine Punat

Na kraju nužno je upozoriti na veliko značenje Marine u turističkoj valorizaciji Punta. Naime, od kraja 1970-tih godina pa do danas razvila se u najveću marinu na Jadranu. Godine 1978. postala je samostalno poduzeće i danas ima 800 vezova na moru, 500 kopnenih vezova i sidrište u Klimnu na sjevernoj strani otoka Krka. U okviru Marine nalaze se gotovo svi potrebni infrastrukturni sadržaji potrebni ovako velikom objektu. Tu je recepcija, prenočište, potrebni servisi za motore, lakirnica, bescarinske prodavaonice, restorani, trgovina, tenis igrališta itd. U Marini je najviše plovniha objekata iz Austrije i Njemačke, na koje otpada približno oko 75%. Većina plovila u Marini su jedrilice.³⁶

TURISTIČKI PROMET

U ovom se razdoblju turistički promet u Puntu stalno povećavao. Još početkom 1960-tih godina broj turista bio je oko 5 000, koji su ostvarivali manje od 100 000 noćenja. Dominirali su domaći gosti. Tek oko 1969/70. godine započinje prevlast stranih posjetitelja. Broj turista je 1970-tih godina povećan na preko 20 000 s

³⁶ Vidi o tome opširnije: Žic, D. 1994: Razvoj nautičkog turizma u Puntu. Krčki zbornik, sv. 29, Krk, str. 138-155.

realiziranih preko 200 000 noćenja. U desetljeću od 1981. do 1990. godine najveći broj turista bio je 1988. godine kad je ostvareno preko 500 000 noćenja (tab. 8).

Tablica 8. Turistički promet u Puntu od 1960. do 1990. godine

Godina	TURISTI		NOĆENJA			Prosječni boravak
	Ukupno	Strani	Ukupno	Strana	% stranih	
1960.	4 283	354	64 380	4 284	6,6	15,0
1961.	5 194	1 008	70 506	9 760	13,8	13,6
1962.	5 369	1 220	75 013	12 031	16,0	14,1
1963.	8 240	2 345	97 841	21 483	21,9	11,9
1964.	10 411	3 155	136 576	36 569	26,8	13,1
1965.	12 394	3 608	147 278	39 415	26,8	11,9
1966.	13 358	4 358	142 155	46 994	33,0	10,6
1967.	11 378	5 205	120 079	58 341	48,6	10,6
1968.	12 255	5 565	131 897	56 478	42,8	10,8
1969.	14 787	7 773	144 754	73 846	51,0	9,8
1970.	17 974	10 487	151 990	86 740	57,0	8,4
1971.	18 349	11 224	172 549	109 900	63,7	9,4
1972.	15 571	9 202	151 628	85 744	56,5	9,7
1973.	20 631	13 110	204 469	127 678	62,4	9,9
1974.	19 862	11 773	200 847	118 093	58,8	10,1
1975.	22 348	12 509	216 886	117 376	54,1	9,7
1976.	22 001	11 975	229 526	123 161	53,6	10,4
1977.	21 855	11 586	213 827	110 415	51,6	9,8
1978.	22 655	12 376	244 568	126 655	51,8	10,8
1979.	23 991	11 977	258 681	125 303	48,4	10,8
1980.	26 731	15 076	293 608	151 459	51,6	11,0
1981.	34 821	19 458	344 205	184 885	53,7	9,9
1982.	36 766	19 065	338 312	165 677	49,0	9,2
1983.	43 973	19 461	375 880	164 755	43,8	8,6
1984.	51 729	27 565	444 047	232 744	52,4	8,6
1985.	53 337	33 852	492 049	305 805	62,1	9,2
1986.	54 814	35 122	478 136	296 266	62,0	8,7
1987.	59 132	40 908	515 671	336 282	65,2	8,7
1988.	60 140	40 644	531 834	329 193	61,9	8,8
1989.	56 040	35 878	455 422	288 416	63,3	8,2
1990.	47 737	30 916	398 315	244 293	61,3	8,3
Ø stopa rasta						
1960-70.	15,4 %	40,3 %	10,0 %	35,1 %		
1971-80.	4,3 %	3,3 %	6,1 %	3,6 %		
1981-90.	3,6 %	5,3 %	1,6 %	3,1 %		

Izvori: Izvještaj Turističkog saveza kotara Rijeka 1960-1964. godina. Rijeka 1965. i Statistička saopćenja - Turizam. Međuopćinski zavod za statistiku, odnosno Ured za statistiku Rijeka (za ostale godine).

U tablici se vidi da su prosječne stope rasta ukupnog broja turista i noćenja u razdoblju od 1960. do 1970. godine bile dosta visoke i iznosile 10-15%. Međutim kod stranih turista one su bile znatno više. Znači da se je turistički promet stranih turista razvijao mnogo brže u odnosu na turistički promet domaćih. Udjel inozemnih noćenja u tom desetljeću povećan je od 6,6% na čak 57,0%. U sljedećim desetljeću od 1971. do 1980. godine prosječne stope rasta turističkog prometa su znatno niže, posebice kod inozemaca. U tom razdoblju udio stranih turista u pravilu je veći od 50%. U novijem periodu do 1990. godine prosječne stope rasta turističkog prometa su najmanje, ali su veće kod inozemaca nego kod domaćih. Posljednjih godina povećan je udio stranih turista i noćenja na preko 60%.

Ovdje treba kazati da se Puntat ističe s manjim udjelom stranih turista i noćenja u odnosu na ostala turistička mjesta na Krku. Naime, na cijelom otoku udio stranih noćenja u razdoblju od 1985. do 1990. godine iznosio je od 76,7% do 80,2%, što je znatno više nego u Puntu. Razlog tome je struktura smještajnih kapaciteta u Puntu gdje ima više odmarališta koja pretežno koriste domaći turisti.

Kretanje broja noćenja u Puntu i u najvažnijim turističkim mjestima otoka Krka pokazuje da je svojedobno Puntat po ukupnim noćenjima na otoku zauzimao čak prvo (1965.) i drugo mjesto (1970.) da bi 1980-tih godina (1981.-1988.) većinom bio treći. U 1990. godini po ukupnim noćenjima Puntat je na Krku bio peto turističko mjesto. Značajne su i oscilacije turističkog prometa, jer je u pojedinim razdobljima dolazilo do opadanja i stagnacije. Razlozi tome bili su svojedobna energetska kriza u svijetu i kod nas, odnosno poskupljenja nafte na svjetskom tržištu. Isto tako početkom 1980-tih godina u zemlji su se javile oskudice u namirnicama i benzinu, nije bilo inozemnih novina, a na granicama se nepotrebno dugo čekalo na ulazak u Jugoslaviju.

Najbolja godina po turističkom prometu bila je 1988, poslije koje slijedi opadanje. Drastičan pad u 1991. godini uvjetovan je početkom pobune srpske manjine u Hrvatskoj 1990. godine i velikosrpskom agresijom na Hrvatsku, koja je postala samostalna država. U našoj zemlji Srbi su okupirali dio teritorija čime su prekinuti dotadašnji turistički tokovi. Hrvati su se obranili u Domovinskom ratu, koji se nije jednako odrazio na sve dijelove hrvatske države Turizam u Sjevernom hrvatskom primorju, pa tako i na otoku Krku nije potpuno zamro.

Iz tablice 9 vidi se da je turistički promet postepeno rastao do 1994. godine, da bi sljedeće godine došlo do pada zbog vojnih i redarstvenih akcija u oslobođenju okupiranih dijelova Hrvatske. U tablici se vidi i udjel Puntata u turističkom prometu otoka Krka. On se kod turista kretao od 12 do najviše 19%, a kod noćenja od 14 do 18%. Kakav je bio udio Puntata u turističkom prometu otoka Krka u ranijim godinama pokazuje tablica 10.

Tablica 9. Turistički promet u Puntu i na otoku Krku od 1991. do 1998. godine

Godina	TURISTI			NOĆENJA		
	O. Krk	Punat	%	O. Krk	Punat	%
1991.	47 725	6 256	13,1	310 944	54 376	17,5
1992.	102 623	13 344	13,0	728 738	115 067	15,8
1993.	144 078	22 406	15,5	991 614	179 024	18,0
1994.	247 674	38 803	15,6	1 717 916	314 302	18,3
1995.	146 130	27 332	18,7	960 056	214 039	22,3
1996.	263 907	46 790	17,7	1 738 844	330 818	19,0
1997.	348 333	55 492	15,9	2 251 481	403 170	17,9
1998.	367 753	55 648	15,1	2 277 131	411 811	18,1

Izvor: Ured za statistiku Rijeka

Tablica 10. Udio Punta u turističkom prometu otoka Krka

Godina	TURISTI			NOĆENJA		
	O. Krk	Punat	%	O. Krk	Punat	%
1960.	36 001	4 283	12	457 123	64 380	14
1970.	93 850	17 974	19	882 742	151 990	17
1980.	226 446	26 731	12	2 054 282	293 608	14
1988.	391 914	60 140	15	2 994 374	531 834	18
1990.	337 232	47 737	14	2 523 999	398 315	16
1994.	247 674	38 803	16	1 717 916	314 494	18
1996.	263 907	46 790	18	1 738 844	330 818	19
1997.	348 333	55 492	16	2 251 481	403 170	18
1998.	367 753	55 648	15	2 277 131	411 811	19

Izvori: Izvještaj Turističkog saveza kotara Rijeka 1960-1964. godina. Rijeka 1965. (za 1960. godinu) i Statistička saopćenja - Turizam. Međuopćinski zavod za statistiku, odnosno Ured za statistiku Rijeka (za ostale godine).

U ranijim razdobljima prosječni boravak turista u Puntu bio je veći nego danas. Tako je primjerice u 1960. godini bio 15 dana, u 1980. godini 11 dana, da bi u 1990. godini pao na 8,3 dana. Prosječan boravak stranih turista u istim godinama kretao se od 12 dana, zatim je smanjen na 10, a u 1990. godini bio je 7,9 dana.

Noćenja turista u Puntu u novijem razdoblju, a prema zemljama podrijetla pokazuje da su još 1990. godine, koja se još može tretirati kao normalna turistička godina, najznačajniji gosti u Puntu bili Nijemci, a slijedili su Slovenci, Talijani i Austrijanci (*tab. 11*). U narednim godinama struktura se izmjenila. Slovenci su zauzeli prvo mjesto, a Česi (uz mali dio Slovaka) dosegli su petinu inozemnog turističkog prometa. U Primorsko-goranskoj županiji 1993. godine najviše noćenja ostvarili su Austrijanci, a slijedili su Česi, Nijemci, Slovenci i Talijani. U 1995. godini u našoj županiji najviše noćenja otpadalo je na turiste iz Slovenije, zatim iz Njemačke, Austrije, Češke i Italije.³⁷

Tablica 11. Noćenja turista u Puntu 1990. 1993. i 1998. godine prema zemljama podrijetla

Zemlja podrijetla	1990.		1993.		1998.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Hrvatska	41 609		23 210		37 824	
Inozemstvo ukupno	356 636	100,0	155 814	100,0	373 987	100,0
Slovenija	103 092	28,9	59 010	37,9	106 899	28,6
Češka i Slovačka	2 794	0,8	39 310	25,2	73 213	19,6
Njemačka	107 591	30,2	22 334	14,3	82 975	22,2
Austrija	32 536	9,1	19 653	12,6	39 926	10,7
Italija	54 029	15,1	4 485	2,9	42 411	11,3
Mađarska	5 281	1,5	8 055	5,2	8 982	2,4
Ostale zemlje	51 313	14,4	2 967	1,9	19 581	5,2
Noćenja ukupno	398 315		179 024		411 811	

Izvor: Ured za statistiku Rijeku

NEKE GEOGRAFSKE PROMJENE POD UTJECAJEM TURIZMA

Krk je tradicionalno turistički otok pa je turizam oduvijek bio važan faktor i pokretač promjena koje su se događale na otoku. Turizam mijenja prostore, ali istodobno djeluje na stanovništvo i njegovu aktivnost. U Puntu su asfaltirane sve ulice, izgrađena obilaznica i nova moderna cesta od Punta do Stare Baške. Turizam je potaknuo i razvoj ostale infrastrukture, pa je tako već u međuratnom razdoblju Punat dobio električnu struju, a kasnije i vodovod. Provedene su akcije nasipavanja i pošumljavanja obalne zone čime je promijenjen izgled prostora koji je postao ugodnijim i privlačnijim.

³⁷ U Hrvatskoj je u novije vrijeme znatno povećan broj i udjel turista iz Češke, pa su oni primjerice u 1993. godini ostvarili najviše noćenja među inozemcima./ Vidi o tome opširnije: Jordan, P. 1995: The "Return" of Czechs as Tourists to the Croatian Coast. *Tourism and Hospitality Management*, br. 2, Wien/Opatija, str. 357-372/.

Rezultati turističke valorizacije očitovali su se također u promjeni funkcije i u fizionomiji samog naselja. Punat je postepeno gubio seoski i poljoprivredni karakter i po svojoj funkciji postao turističko mjesto. Zgrade u starom dijelu naselja modernizirane su i adaptirane kako bi mogle prihvatiti goste, pa je iznajmljivanje soba postao važan izvor prihoda. U suvremenim uvjetima izgrađeno je mnogo novih obiteljskih kuća i objekata za odmor i rekreaciju. Najveće su se promjene zbile u prostoru Buke, južno od starog Punta gdje je nastalo potpuno novo naselje gradskog tipa.

U suvremenom razdoblju turizam je utjecao na dohodak, zaposlenost i razvoj tercijarnog sektora. Broj i udio aktivnog stanovništva zaposlenog u primarnim djelatnostima stalno se smanjivao. On je opao od 272 (1961.) na svega 20 (1991.). Još 1961. godine udio stanovništva u primarnim djelatnostima u aktivnom stanovništvu Punta bio je 45,4%, da bi 1991. godine pao na 3,3%. Znatno je povećan udio aktivnog stanovništva u tercijarnim djelatnostima, posebice u djelatnosti trgovine, ugostiteljstva i turizma. U tim djelatnostima 1961. godine u Puntu su bile zaposlene samo 33 osobe, što je činilo 5,5% od aktivnog stanovništva, da bi 1991. taj broj porastao na 203 osobe ili 33,6%.

Zanimljivo je spomenuti da je do 1971. godine Punat bio najveće naselje na otoku Krku. Od polovice 19. stoljeća do 1921. godine broj se stanovnika povećavao, da bi od tada pa sve do 1971. godine Punat karakterizirala visoka emigracija i izumiranje stanovništva. Od 1971. do danas broj stanovnika raste, proces emigracije je zaustavljen, a započeo je postupno proces imigracije pretežito izvanotočkog stanovništva.³⁸ U tome značajnu ulogu imala mogućnost zapošljavanja u različitim djelatnostima, posebice u turizmu.

Jedan od vrlo značajnih činitelja transformacije Punta su kuće, odnosno stanovi za odmor i rekreaciju, koje popularno zovemo vikendicama. U samom Puntu zabilježeno je ukupno 927 vikendica, dok ih u Staroj Baški koja pripada općini Punat ima 76. Od ukupno 927 vikendica u Puntu najviše je vlasnika iz Zagreba (481 ili 51,9%), a zatim slijede vlasnici iz Rijeke (130 ili 14,0%), Karlovca (48 ili 5,2%), Ljubljane (23 ili 2,5%), V. Gorice (20 ili 2,1%), Bjelovara (15 ili 1,6%), Siska (14 ili 1,5%), Beograda (12 ili 1,3%), Samobora (10 ili 1,1%), Varaždina i Koprivnice (po 7 ili 0,8%) itd.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Puntarska draga je relativno zaštićen i plitak zaljev na jugozapadnoj fasadi otoka Krka. Uz njegove istočne obale razvilo se naselje Punat. Specifičan turistički razvitak Puntarska draga zahvaljuje otočiću Košljun, koji je zbog raznolikosti i bogatstva turističkih resursa postao značajna izletnička točka na Kvarneru.

U uskoj vezi s izletničkom valorizacijom Košljuna turistički se razvija i Punat. Posebnost u tom razvoju je sudjelovanje domaćih ljudi iz samoga Punta i iz

³⁸ Vidi o tome opširnije: Novosel-Žic, P. 1994: Demografski razvoj Punta u 20. stoljeću, *Acta Geographica Croatica*, vol 29, Zagreb.

dijaspore. U suvremenom razdoblju značajnu su ulogu dobila ljetovališta za mlade, odmarališta i puntarska Marina. U upravljanju turističkim resursima i razvoju turizma u Puntarskoj dragi najvažniju su ulogu imali najprije franjevci, a kasnije Kupališno društvo, Kupališni odbor i Turističko društvo. Danas tu funkciju obavlja Turistička zajednica Općine Punat. Najznačajnija posljedica turističkog razvoja u Puntu je mijenjanje ekonomske strukture stanovništva i velika transformacija prostora koja je nastala izgradnjom novog dijela naselja južno od stare jezgre.

LITERATURA

1. Adriaverkehr 1935-1936, Split 1935.
2. Antić, V. (1957): Turistički razvoj otoka Krka, Raba i Paga, Radovi instituta JAZU u Zadru, sv. III, Zagreb
3. Barbalić, F. R. 1986: Turizam na o. Krku u međuratnom razdoblju, Krčki zbornik, sv.15, Krk, 49-89.
4. Brusić, I. 1994: Turizam u Puntu (s posebnim osvrtom na Turističko društvo od 1953.-1975. godine), Krčki zbornik, sv. 29, Krk, 120-137.
5. Brusić, I. Počeci i razvoj turizma u Puntu, rukopis u Turističkom društvu Punat, 1-53.
6. Cerić, V. (1923): Vodič kroz Gornje Primorje od Sušaka do Obrovca, Udruženje privrednika, Bakar.
7. Dobrić, V. (1925): Vodič po morskim kupalištima Gornjeg Jadrana, Savez kupališta iu ljetovališta za promet stranaca na Gornjem Jadranu, Sušak.
8. Frgačić Tomić, B. 1986: Počeci, tok i razvoj turizma na o. Krku, Krčki zbornik, sv.15, Krk, 13-48.
9. Frgačić-Tomić, B. 1994: Prilog proučavanju turizma na otoku Krku. Krčki zbornik, sv.29, Krk, 32-58.
10. Franolić, M. 1989: Pola stoljeća u razvoju turizma, Krčke novine, br. 68, listopad, Krk.
11. Jordan, P. 1995: The "Return" of Czechs as Tourists to the Croatian Coast, Tourism and Hospitality Management, br. 2, Wien/Opatija, 357-372.
12. Kraljić, J. 1929: Aleksandrovo na otoku Krku, Jadranska straža, br. 3, Split, 135-137.
13. Novosel, P. 1970: Punat-primjer društvenosocijalne preobrazbe na otoku Krku, Krčki zbornik, sv. 1, Krk, 81-94.
14. Novosel-Žic, P. (1987): Otok Krk-od trajekta do mosta, Zagreb-Krk.
15. Novosel-Žic, P. 1994: Demografski razvoj Punta u 20. stoljeću, Acta Geographica Croatica, vol. 29, Zagreb, 111-122.
16. Osrečki, B. (1992): Reljef crikveničko-novoviodolskog primorja i otoka Krka i njegov utjecaj na razvoj turizma, magistarska radnja, PMF, Zagreb.
17. Popović, M. J. (1939): Vodič za turistička putovanja, Letnje izdanje 1939. g. Beograd.
18. Radić, M. 1986: Izgradnja objekata komercijalnog ugostiteljstva-hotelijerstva na o. Krku od 1945. do 1984, Krčki zbornik, sv.15, Krk, 97-118.
19. Ragužin, A. (1991): Punat, knj.2, Krčki zbornik, sv. 24, Krk.
20. Rogić, V. 1961: Krk. Geografski glasnik, br. 23, Zagreb, 67-101.
21. Turizam u općinama Istre, Primorja i Gorskog kotara u 1990/89. Međuopćinski zavod za statistiku, Rijeka
22. Vimer, M. (1933): Ljeti i zimi u Jugoslaviji, Ljetovališta-zimovaništa-lječilišta-kupališta, Jadranska straža, Zagreb.
23. Žgaljić, J. (1993): Brodogradilište Punat. Punat
24. Žic, A. (1988): Turizam u Puntu, izlaganje u povodu 80-obljetnice osnutka kupališnog društva u Puntu 1908, rukopis u Turističkom društvu Punat, 1-20.
25. Žic, D. 1994: Razvoj nautičkog turizma u Puntu, Krčki zbornik, sv. 29, Krk, 138-155.

Summary

TOURISM RESOURCE MANAGEMENT ON THE EXAMPLE OF TOURISM DEVELOPMENT IN THE PUNAT COVE ON THE ISLAND OF KRK

The Punat Cove is one of the most striking features of the indented coastline of the island of Krk. The bay is fairly well sheltered and in the past it was a Karst valley which was later flooded by the sea. This region has favourable natural resources as well as rich anthropogenic tourist resources such as the Old Croatian chapel of St. Dunata and the Franciscan monastery and church on the island of Kosljun.

The tourist development of the Punat Cove began in the second half of the 19th cent. with the arrival of individuals and organized groups of holiday-makers visiting the Franciscan monastery and church on Kosljun island. As early as 1876, the Bishop requested that a list of visitors to the island be kept by the Franciscan monks. At the end of the 19th and the beginning of the 20th century, hotels and restaurants began to appear in the town of Punat. A Swimming Club was founded and in 1912 the first small private beach was opened. During the period between the two World Wars, new boarding-houses and hotels were built, a large new beach was constructed and the coastal zone was reforested and leveled. Following 1945, tourism in Punat was known for its company vacation homes and children's rest homes, its newly built motor camps and hotels and its marina which was to become the largest in the Adriatic Sea. Companies which were founded through the various phases of tourist development in the Punat Cove played a profound role in the management of tourism resources and the development of tourism. The most evident effect of the modern tourist evaluation of Punat are the recently built settlements of holiday houses south of the old center of Punat. There are about 1000 of these holiday houses in the Punat Municipality, mostly belonging to owners from Zagreb and Rijeka.

Key words: *tourist resources, the island of Krk, Punat, the Punat Cove, tourism development phases, transformation.*